

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี (๒) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๗๑ รูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) มีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีตำแหน่งเป็น พระสังฆาธิการ จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๖๙ มีอายุ ๓๐-๓๙ ปี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๓ มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๓ มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕๖ และ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๕๑

๕.๑.๒ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(๑) ด้านวิชาการ

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบและเสนอแนะเพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕

(๒) ด้านงบประมาณ

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๔ ข้อ ได้แก่ (๑) มีส่วนร่วมในการบริหารการเงินที่ได้จากการระดมทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ (๒) มีส่วนร่วมในการรับทราบเกี่ยวกับการบริหารบัญชีการเงินเพื่อพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ (๓) มีส่วนร่วมในการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ที่ได้มาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ และ (๔) มีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบการใช้และการบริหารงบประมาณการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

(๓) ด้านบริหารงานบุคคล

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้านบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ (๑) มีส่วนร่วมในการเสนอแนะการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘ และ (๒) มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและสรรหาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษา วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในบริหารงานบุคคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	✓	-
สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรมต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	✓	-

จากตารางที่ ๕.๑ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ สถานภาพส่วนบุคคล คือ วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามรายด้านของการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) ด้านวิชาการ

ปัญหา อุปสรรค

๑) กระแสโลกาภิวัตน์กลืนกินวัฒนธรรมอันดีงาม ส่งผลให้เยาวชนหันมาสนใจวัตถุนิยม อาทิ แฟชั่น อุปกรณ์สื่อสารสมัยใหม่ มากกว่าความสนใจที่มีต่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

๒) ขาดสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย

๓) การทำงานด้านวิชาการของพระสงฆ์และครูประจำการ มิได้ใช้แผนการสอนเดียวกัน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๔) พระสอนศีลธรรมที่จัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบางรูป ขาดความรู้และทักษะ เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน

ข้อเสนอแนะ

๑) สร้างศรัทธาแก่เยาวชนให้มองเห็นคุณค่าของหลักธรรมและวิชาการทางพระพุทธศาสนา

๒) จัดซื้อ จัดสร้าง สื่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้

๓) ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสเขียนแผนการสอนร่วมกับครูประจำการ

๔) คณะสงฆ์และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ควรเปิดหลักสูตรเพื่ออบรมถวายความรู้ในเรื่องจิตวิทยาการสอนแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

(๒) ด้านงบประมาณ

ปัญหา อุปสรรค

๑) งบประมาณมีจำนวนน้อย

๒) การระดมทุนจากองค์กรคณะสงฆ์มีน้อย

ข้อเสนอแนะ

๑) สรรหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม โดยอาจขอความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่น เช่น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เยาวชน หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒) คณะสงฆ์ควรระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้เครือข่ายของคณะสงฆ์ในระดับตำบลและอำเภอ ตามที่แต่ละโรงเรียนตั้งอยู่

(๓) ด้านบริหารงานบุคคล

ปัญหา อุปสรรค

๑) ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ขาดแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อประโยชน์ของเยาวชนอย่างแท้จริง

๒) สถานศึกษาบางแห่งมิได้จัดครูที่เลี้ยงไว้ประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรม

๓) พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ขาดการประสานการทำงานร่วมเป็นเครือข่าย

๔) พระสงฆ์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจำนวนมาก มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากมิได้ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตร หากแต่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

ข้อเสนอแนะ

๑) ปลุกจิตสำนึกแก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ให้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังสติปัญญาให้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในปัจจุบัน

๒) สถานศึกษาควรจัดครูที่เลี้ยงประจำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ที่เข้าไปจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๓) พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของแต่ละโรงเรียน ควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนนวัตกรรมทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

๔) คณะสงฆ์ไทยควรประสานไปยังมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดการศึกษาหลักสูตร การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) แก่พระสงฆ์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เฉพาะพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาโดยตรงในด้านนี้ ในลักษณะภาคบังคับ

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลไว้ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันพระสงฆ์ตระหนักถึงบทบาทของตนที่เคยมีมาในอดีต คือ พระสงฆ์มีหน้าที่จัดการศึกษาแก่คนในสังคม หากแต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง บทบาทของพระสงฆ์และวัดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาจึงลดลง โรงเรียนกลายเป็นสถาบันที่มีความสำคัญ ทำหน้าที่ทดแทนวัดในการหล่อหลอมลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่คนในสังคม เพื่อไปเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต หากแต่ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีมากมาย ซึ่งเกือบทุกปัญหามีสาเหตุจากการขาดจิตสำนึกด้านศีลธรรม ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องปรับปรุงบทบาทของตนเพื่อเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับต่างๆ ดังกล่าวนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

(๑) ด้านวิชาการ

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบและเสนอแนะเพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ตระหนักว่า งานด้านวิชาการเป็นการดำเนินงานที่จะส่งเสริมหรือปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก งานทางด้านวิชาการนี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นหัวใจของทุกๆ สถานศึกษา และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับที่ **พนัส หันนาคินทร์**^๑ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบในเรื่องต่อไปนี้ (๑) งานด้านเกี่ยวกับตัวครู การสนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการจัดการศึกษาและวิชาชีพยิ่งขึ้น (๒) งานเกี่ยวกับตัวนักเรียน การส่งเสริมในด้านวิชาการ การติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน (๓) งานด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การจัดเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อสะดวกในการค้นคว้าของครู (๔) งานด้านจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา (๕) งานด้านเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน และระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับครูและนักเรียน

^๑พนัส หันนาคินทร์, *หลักการบริหารโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓),

(๒) ด้านงบประมาณ

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะการจัดทำและเสนอของบประมาณเกี่ยวกับการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ได้รับโอกาสจากทางโรงเรียนให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจาก การบริหารงานด้านงบประมาณถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญระดับต้นๆ ของทุกๆ องค์กร เพราะงบประมาณเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการตัดสินใจดำเนินการและสั่งการ สอดคล้องกับที่ **ทวี วงศ์พุด**^๒ ได้กล่าวไว้ว่า งบประมาณ เป็นแผนทางการเงินขององค์กรที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้น งบประมาณจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างมากและอย่างกว้างขวาง เพราะงบประมาณจะต้องจัดสรรเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบาย วัตถุประสงค์ รวมไปถึงการใช้งบประมาณจะต้องสอดคล้องกับการจัดสายงาน

(๓) ด้านบริหารงานบุคคล

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ด้านบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการประชุมคณะสงฆ์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๙ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์เล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรทางการบริหารที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ซึ่งทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพจะเป็นกำลังสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาจึงต้องเริ่มที่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาเป็นอันดับแรก บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของสมาชิกหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับที่ **สมยศ นาวิการ**^๓ ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นกระบวนการของการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ PM เน้นถึงการมีส่วนร่วมช่วยในการทำงานประสานความเข้าใจกันและกันอย่างเข้มแข็งโดยใช้ความเชี่ยวชาญ อย่างสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาของการบริหารจัดการที่สำคัญ PM จะอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ ถือว่าผู้บริการแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารจัดการให้กับผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาและอยู่ที่การตัดสินใจขององค์กร ไม่ใช่เพียงแค่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใยเพียงอย่างเดียว การทำงานที่มุ่งไปที่เป้าหมายของการทำงานในองค์กรให้องค์กรหนึ่ง

^๒ทวี วงศ์พุด, “การบริหารงบประมาณที่ดีต้องทำให้มีประสิทธิภาพ”, วารสารเพิ่มผลผลิต, ปีที่ ๗ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐) : ๓๐.

^๓สมยศ นาวิการ, การบริหารโดยวัตถุประสงค์, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๑-๒.

๕.๒.๒. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษา
วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

(๑) ตำแหน่ง

จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก พระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมมีหน้าที่แตกต่างกัน โดยพระสังฆาธิการมีฐานะเป็นผู้บริหารจึงมีส่วนร่วมในการวางแผน อำนาจการ ควบคุม และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ส่วนพระสอนศีลธรรมมีฐานะเป็นครูจึงมีส่วนร่วมในฐานะผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง จึงทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสันติธรรมาภีรต (บุญชัย สนติกโร)**^๔ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

(๒) อายุ

จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ล้วนเป็นการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นภารกิจงานในด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแบบแผนเดียวกันตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูปลัดเจริญ สุวีโร**^๕ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

^๔พระครูสันติธรรมาภีรต (บุญชัย สนติกโร), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๕พระครูปลัดเจริญ สุวีโร, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

(๓) พระราชา

จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีพระราชาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นการจัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งความเป็นคนไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังกล่าวนี้ พระสงฆ์ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งที่มีพระราชา คือ อุปสมบทมาเป็นระยะเวลาสั้น หรือ มีพระราชาน้อย คือ อุปสมบทมาเป็นระยะเวลาไม่นาน ต่างปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งประโยชน์ที่จะเกิดแก่เด็กและเยาวชนเสมอเหมือนกัน ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านพระราชา จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระมงคล จิตมมงคล**^๖ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ พระราชาของพระสอนศีลธรรมผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่พบความแตกต่าง ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ได้กำหนดไว้

(๔) วุฒิการศึกษาสามัญ

จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก วิชาพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาในขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ การเรียนการสอนเป็นการอธิบายถึงเรื่องที่เป็นรูปธรรม เช่น นรก สวรรค์ บุญ บาป ฯลฯ มิใช่เรื่องที่เป็นนามธรรม เพราะฉะนั้น จึงเป็นเรื่องยากทางการปฏิบัติ ซึ่งแม้จะเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูง หรือเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับไม่สูง ถ้าหากขาดทักษะ ความชำนาญเฉพาะตัวดังที่กล่าว ก็จะไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ แม้จะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ ก็ตาม ที่ ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญ จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูวิชัยพัฒนารณ (วิชา วิชโย)**^๗ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

^๖พระมงคล จิตมมงคล, “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๗พระครูวิชัยพัฒนารณ (วิชา วิชโย), “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

(๕) วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก ผู้ผ่านการเรียนการสอนหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจะมีความสามารถในการอ่าน แปล และแต่งภาษาบาลีในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้โดยแตกฉาน ประกอบกับในพระพุทธศาสนานี้ พระพุทธเจ้าทรงมอบศาสตร์ความรู้ทางการบริหารจัดการไว้ ให้สาวกรุ่นหลังได้ศึกษาและนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง เรียกว่า พุทธวิธีบริหาร ซึ่งเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่มีกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นผู้ที่มีภูมิความรู้ ความสามารถทางภาษาบาลีจึงเข้าใจพุทธพจน์เหล่านั้นได้ โดยแตกฉาน ก็เข้าใจหลักการ กระบวนการ ในการบริหารได้เป็นอย่างดี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารทุกประเภท รวมถึงการบริหารการศึกษาด้วย ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จึงทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **บุญหนา จิมานัง และฤดี แสงเดือนฉาย**^๔ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙” จากผลการวิจัยพบว่า ผลเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มี วุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) คณะสงฆ์และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ควรเปิดหลักสูตรเพื่ออบรมถวายความรู้ในเรื่องจิตวิทยาการสอนแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

(๒) คณะสงฆ์และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ควรดำเนินการเพื่อปลูกจิตสำนึกแก่ผู้ปฏิบัติงานการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ให้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังสติปัญญาให้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในปัจจุบัน

(๓) คณะสงฆ์ไทยควรประสานไปยังมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการจัดการศึกษาหลักสูตร การศึกษابัณฑิต (กศ.บ.) แก่พระสงฆ์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เฉพาะพระสงฆ์ผู้ไม่มีวุฒิการศึกษาโดยตรงในด้านนี้ ในลักษณะภาคบังคับ

^๔บุญหนา จิมานัง และฤดี แสงเดือนฉาย, การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙, (ขอนแก่น : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๑).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ด้านวิชาการ

(๑) ควรสร้างศรัทธาแก่เยาวชนให้มองเห็นคุณค่าของหลักธรรมและวิชาการทางพระพุทธศาสนา

(๒) ควรจัดซื้อ จัดสร้าง สื่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้

(๓) ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสเขียนแผนการสอนร่วมกับครูประจำการ

ด้านงบประมาณ

(๑) ควรสรรหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม โดยอาจขอความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่น เช่น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เยาวชน หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๒) ควรระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้เครือข่ายของคณะสงฆ์ในระดับตำบลและอำเภอ ตามที่แต่ละโรงเรียนตั้งอยู่

ด้านบริหารงานบุคคล

(๑) ควรจัดครูพี่เลี้ยงประจำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ที่เข้าไปจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

(๒) ควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของแต่ละโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนนวัตกรรมทางการศึกษา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนประชากรจากพระสงฆ์เป็นนักเรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสำรวจความเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ว่าอยู่ในระดับใด

(๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในรายด้านการบริหารงานบุคคลโดยเฉพาะ เพื่อจะได้ทราบว่า พระสงฆ์ได้นำหลักการทางพระพุทธศาสนา ไปพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นคนดี มีพื้นฐานทางความประพฤติที่ดี ได้อย่างไร

(๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ทราบเทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ ที่พระสงฆ์จะสามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น